Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

Lietuvos Respublikos Seimo Ateities komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui

2026 m. lapkričio 26 d.

2026–2040 METŲ NACIONALINĖJE SKAITMENINĖS PLĖTROS DARBOTVARKĖJE SIŪLOME DI TIKSLUS SIETI SU REALIA NAUDA IR SPARČIAU DIEGTI RINKOJE PRIEINAMUS SPRENDIMUS

Asociacija „Investors' Forum" palaiko 2026–2040 metų nacionalinės skaitmeninės plėtros darbotvarkės (toliau – Darbotvarkė), kurią siūloma patvirtinti Seimo nutarimo projektu Nr. XVP-2010, tikslus. Prašome Komitetų siūlyti projekto rengėjams pagrįsti dirbtinio intelekto (toliau – DI) naudojimo tikslus ir numatyti reguliarią jų peržiūrą. Taip pat siūlome daugiau paramos skirti rinkoje jau prieinamų DI sprendimų naudojimui ir pritaikymui bei nustatyti jų veikimo lietuvių kalba kokybės vertinimo tvarką. Prašome rekomenduoti Vyriausybei Darbotvarkės įgyvendinimo planuose (toliau – Planai; Darbotvarkės 179 punktas) praktinius mokymus derinti su galimybe naudotis DI įrankiais. Siūlome ir sudaryti sąlygas DI agentams saugiai naudotis registrų duomenimis ir e. paslaugomis.

Šiais pasiūlymais siekiame, kad DI plėtra duotų apčiuopiamą naudą Lietuvos įmonėms, darbuotojams ir viešųjų paslaugų gavėjams. Ambicingiems tikslams pasiekti reikia priemonių, padedančių praktiškai taikyti technologijas ir didinti darbo našumą. Tai atitinka Vyriausybės programos, kuriai pritarta Seimo 2026 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. XV-1157, 63 punkte įvardytą siekį aktyviai naudotis DI galimybėmis viešajame ir privačiame sektoriuose.

1. Pagrįsti DI naudojimo tikslus ir numatyti reguliarią jų peržiūrą

Darbotvarkės 2 priedo 5 rodikliu numatyta DI technologijas naudojančių įmonių dalį padidinti nuo 21,3 proc. 2025 m. iki 50 proc. 2030 m. ir 75 proc. 2040 m. Nei Darbotvarkėje, nei aiškinamajame rašte nepaaiškinta, kuo pagrįstos šios siektinos reikšmės. 2025 m. DI naudojo 21,3 proc. Lietuvos įmonių (2024 m. – 8,8 proc.), ES vidurkis buvo 20,0 proc., Danijoje ši dalis siekė 42,0 proc., Suomijoje – 37,8 proc., Švedijoje – 35,0 proc. („Eurostat", duomenų rinkinys isoc_eb_ai, atnaujintas 2026 m. birželio 15 d.). Per vienus metus DI naudojančių Lietuvos įmonių dalis padidėjo daugiau nei dvigubai ir viršijo ES vidurkį, tačiau išliko gerokai mažesnė nei pirmaujančiose ES šalyse. Nuo Danijos Lietuvą skyrė 20,7 procentinio punkto. Sparčiai plintant DI ir tobulėjant technologijoms, 2030 ir 2040 m. tikslai gali prarasti aktualumą. Todėl siūlome pateikti šių siektinų reikšmių pagrindimą ir kasmet, rengiant Darbotvarkės įgyvendinimo ataskaitą (182.1 papunktis), vertinti pažangą bei tikslų aktualumą. Prireikus turėtų būti teikiami pasiūlymai keisti tikslus.

Viešajame sektoriuje 2 priedo 15 rodikliu numatyta, kad DI naudos 50 proc. valdžios institucijų ir įstaigų 2030 m. ir 80 proc. 2040 m. Pradinė reikšmė nenurodyta, nors 115 punkte pateikiami Valstybės kontrolės 2024 m. apklausos duomenys: DI taiko 15,3 proc. viešojo sektoriaus subjektų. Siūlome patikslinti šių duomenų palyginamumą ir nustatyti rodiklio pradinę reikšmę. Viešojo sektoriaus DI diegimą valstybė gali organizuoti ir koordinuoti tiesiogiai, todėl siūlome apsvarstyti ankstesnį ir konkretų tikslą: kad iki 2028 m. pabaigos visos valdžios institucijos, įstaigos ir valstybės valdomos įmonės kasdienėje veikloje naudotų bent vieną saugų, patvirtintą DI įrankį. Tolesnę pažangą siūlome vertinti pagal DI padedamų automatizuoti procesų dalį, sutaupytą laiką, sąnaudas ir paslaugų kokybę.

Kartu svarbu aiškiai apibrėžti, kas laikoma DI naudojimu. „Eurostat" rodiklis parodo, kokia įmonių dalis savo veikloje naudoja bent vieną iš apklausoje nurodytų DI technologijų, tačiau neatskleidžia naudojimo masto ir sukuriamos naudos. Rodiklis apima tik įmones, kuriose

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

dirba bent 10 asmenų, ir tik dalį ekonominės veiklos rūšių; jis neapima, be kita ko, finansų sektoriaus. Skirtingi šaltiniai rodo labai skirtingą vaizdą. Europos investicijų banko 2026 m. įmonių investicijų apklausos duomenimis, generatyviojo DI įrankius sistemingai naudoja 73 proc. Lietuvos įmonių (ES vidurkis – 67 proc.), o 37 proc. šiuos įrankius naudojančių įmonių nurodo, kad pagrindinė nauda jau matoma (ES – 21 proc.) („EIB Group Investment Survey 2026 – European Union overview“, 31 ir 34 psl.). EIB rezultatai sveriami pagal įmonių pridėtinę vertę. Šie 2026 m. apklausos rezultatai ir 2025 m. „Eurostat“ duomenys tiesiogiai nepalyginami: skiriasi tyrimų laikotarpiai, DI naudojimo apibrėžtis, tiriamų įmonių imtis ir rezultatų svėrimas. EIB rezultatai nereiškia, kad Darbotvarkėje nustatytas „Eurostat“ rodikliu matuojamas tikslas jau pasiektas, tačiau rodo, kad be aiškios DI naudojimo apibrėžties tas pats tikslas gali atrodyti ir pasiektas, ir dar tolimas. Todėl siūlome neapsiriboti šiuo tarptautiniam palyginimui skirtu rodikliu ir papildomai vertinti praktinį DI taikymą bei jo naudą, įtraukiant ir labai mažas įmones bei finansinių paslaugų sektorių.

2. Paramą pirmiausia skirti rinkoje prieinamų DI sprendimų naudojimui ir pritaikymui

Darbotvarkėje DI naudojimo augimas siejamas su sparčia DI įrankių plėtra ir jų prieinamumu (66 punktas). Viešajame sektoriuje DI taikymą stabdo metodinės pagalbos ir įrankių trūkumas bei fragmentiškas diegimas (115 punktas). Europos investicijų banko apklausoje apie 10 proc. tiek ES, tiek JAV įmonių nurodo, kad reikšmingai investuoja į šalies ar pasaulio rinkai naujus produktus ir paslaugas. Tačiau į rinkoje jau esančias, pačiai įmonei naujas inovacijas reikšmingai investuoja 20 proc. ES ir 44 proc. JAV įmonių (ten pat, 5 psl.). Nors šis palyginimas apima ne vien DI, jis pagrindžia poreikį daugiau dėmesio skirti esamų inovacijų pritaikymui. Todėl 88.2 papunktyje po žodžių „pažangiems technologiniams sprendimams diegti,“ siūlome įrašyti: „pirmenybę teikiant rinkoje prieinamų DI sprendimų pasirinkimui, pritaikymui ir integravimui į veiklos procesus,“. Planuose numatoma parama turėtų padėti įvertinti poreikius, išbandyti įrankius, įsigyti prieigą ir licencijas, parengti duomenis, susieti DI sprendimus su naudojamomis sistemomis, mokyti darbuotojus ir pertvarkyti procesus. Paramos sąlygos turėtų leisti rinktis skirtingus sprendimus ir keisti tiekėją. Šią paramą tikslinga derinti su metodine pagalba ir konsultacijomis verslui bei viešajam sektoriui, numatytomis Seimo 2026 m. lapkričio 5 d. priimtame įstatyme „Dėl Europos Sąjungos Dirbtinio intelekto akto įgyvendinimo“. Siūlome prieš skiriant viešąjį finansavimą naujiems sprendimams kurti (89–90 punktai) įvertinti jų poreikį, rinkoje jau esančias alternatyvas ir visas kūrimo, naudojimo bei priežiūros sąnaudas. Esamus sprendimus tikslinga įvertinti ir diegiant DI viešajame sektoriuje pagal 142.4 papunktį. Taip būtų sudarytos sąlygos ir Lietuvos technologijų kūrėjams augti, ir įmonėms bei viešajam sektoriui sparčiau pritaikyti pažangius sprendimus.

3. Vertinti DI sistemų veikimo lietuvių kalba kokybę

Darbotvarkės 146.3 papunktyje numatyta kurti kokybiškus lietuviškų duomenų rinkinius ir juos integruoti į DI sistemas. Tačiau nei šiame papunktyje, nei 2 priede nenustatyta, kaip bus vertinamas šių duomenų panaudojimas tarptautinėse DI sistemose ir pačių sistemų veikimo lietuvių kalba kokybė. Lietuvos įmonėms ir viešajam sektoriui svarbu, kad DI įrankiai patikimai suprastų ir rengtų lietuviškus dokumentus, tinkamai vartotų profesinius terminus ir būtų tinkami paslaugoms teikti lietuvių kalba. Siūlome 146.3 papunktyje po žodžių „užtikrinti jų integravimą į skaitmenines ir DI sistemas,“ įrašyti: „skatinti jų panaudojimą plačiai naudojamuose tarptautiniuose DI modeliuose ir sistemose bendradarbiaujant su jų kūrėjais ir diegėjais, reguliariai vertinti DI sistemų veikimo lietuvių kalba kokybę pagal viešą metodiką, leidžiančią palyginti sistemas ir stebėti pažangą,“. Planuose siūlome nurodyti už šią veiklą atsakingą instituciją, numatyti bendradarbiavimą su modelių kūrėjais ir apibrėžti teisėto duomenų naudojimo bei licencijavimo sąlygas. Vertinant sistemų kokybę reikėtų tikrinti, kaip jos atlieka

verslui ir viešajam sektoriui aktualias užduotis, t. y. supranta dokumentus, ieško informacijos, rengia tekstus, vartoja terminus ir pateikia patikimus atsakymus. Tai atitinka Vyriausybės programos 395 punkte numatytą siekį plėsti lietuvių kalbos integraciją skaitmeninėje erdvėje.

4. Praktinius DI mokymus derinti su galimybe naudotis įrankiais

Darbotvarkės 56.4, 57.5, 58.4 ir 58.5 papunkčiuose numatyta ugdyti gyventojų, pedagogų, dirbančiųjų ir viešojo sektoriaus specialistų DI įgūdžius. Siūlome šį ugdymą grįsti praktiniais mokymais ir galimybe naudotis kokybiškais DI įrankiais. Svarbu didinti pažangių įrankių prieinamumą, o mokymų turinį ir trukmę pritaikyti prie dalyvių pasirengimo ir atliekamų užduočių. Planuose tikslinga numatyti nacionalinę programą, kuri pirmiausia būtų išbandyta su pasirinktomis dalyvių grupėmis. Pagal ją dalyviai mokytųsi ir nustatytą laikotarpį galėtų naudotis pažangiais DI įrankiais, tinkamais mokymuisi ir profesinėms užduotims, o naudojimosi išlaidos būtų iš dalies arba visiškai finansuojamos, pavyzdžiui, subsidijuojamos. Taip pat tikslinga įvertinti galimybę taikyti mokestinį kompensavimo mechanizmą. Bandomajame etape galėtų dalyvauti mažųjų ir vidutinių įmonių darbuotojai, pedagogai, viešojo sektoriaus specialistai ir mažiau galimybių turintys gyventojai. Pagal bandomojo etapo rezultatus ir sąnaudas programa būtų plečiama, kad joje galėtų dalyvauti kuo daugiau gyventojų. Ją tikslinga įgyvendinti pasitelkiant jau veikiančias mokymo ir konsultavimo įstaigas bei organizacijas, įskaitant 56.6 papunktyje minimas viešąsias bibliotekas. Per mokymus dalyviai turėtų atlikti praktines užduotis, mokytis tikrinti DI pateiktus atsakymus, saugiai naudotis įrankiais ir saugoti asmens duomenis bei konfidencialią informaciją. Profesinėms užduotims naudojami įrankiai turėtų atitikti organizacijos saugumo ir duomenų apsaugos reikalavimus.

Darbotvarkės 19.3 papunktyje numatytą poveikio darbo rinkai vertinimą siūlome papildyti nuoseklia DI poveikio užimtumui ir įgūdžių poreikiui stebėsena, o prireikus – priemonių planu neigiamam poveikiui mažinti ir darbuotojų prisitaikymui padėti. Stebėsenos rezultatai turėtų būti naudojami mokymų turiniui atnaujinti.

Užsienio šalyse taikomi įvairūs būdai sudaryti platesnes galimybes naudotis DI. Estijos nacionalinėje programoje „AI Leap“ nuo 2026 m. sausio apie 20 000 gimnazistų teikiama prieiga prie mokymuisi pritaikytų DI įrankių. Mokytojams prieiga suteikta ir mokymai pradėti jau 2025 m. rugpjūtį („AI Leap“, tihupe.ee). Švedijoje ne pelno fondas „Svenska AI-reformen“ kartu su bendrove „Sana“ ir privačiais rėmėjais siekia dvejiems metams suteikti nemokamą prieigą prie „Sana“ DI įrankių viešojo sektoriaus darbuotojams, mokytojams, studentams, mokslo institucijoms ir ne pelno organizacijoms („Sana“, sanalabs.com/ai-reform). Pietų Korėjos iniciatyva „AI for All“ siekiama visiems gyventojams suteikti galimybę nemokamai naudotis DI paslaugomis, pasitelkiant šalyje kuriamus modelius. Atrinkti trys konsorciumai, o paslaugą numatyta pradėti teikti iki 2026 m. pabaigos (Mokslo ir IRT ministerija, msit.go.kr). Lietuvoje taip pat veikia privačių iniciatyvų, suteikiančių mokykloms prieigą prie DI įrankių. Nors šių iniciatyvų mastas, finansavimas ir technologiniai sprendimai skiriasi, jos suteikia Lietuvai naudingos patirties, kaip plėsti galimybes naudotis DI. Siūlomos Lietuvos programos veiksmingumą reikėtų įvertinti bandomajame etape.

5. Registrų duomenis ir e. paslaugas pritaikyti DI agentams

Darbotvarkės 142.4 papunktyje minimi DI agentai, o 143.2 ir 143.3 papunkčiuose numatyti automatizuoti duomenų mainai ir duomenų pateikimas mašininiam apdorojimui tinkamais formatais. Siūlome šias nuostatas sukonkretinti, kad DI agentai galėtų saugiai naudotis registrų duomenimis ir e. paslaugomis. Tam 143.2 papunktyje po žodžių „automatizuotiems duomenų mainams,“ siūlome įrašyti: „saugiai prieigai prie registrų duomenų per standartizuotas programines sąsajas, kuriomis galėtų naudotis ir DI agentai pagal naudotojo turimas teises ir suteiktą įgaliojimą, užtikrinant veiksmų atsekamumą ir kontrolę,“. Planuose

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

reikėtų nustatyti prioritetinius registrus ir e. paslaugas, prieigos teisių bei įgaliojimų valdymo, atsakomybės, žmogaus kontrolės ir asmens duomenų apsaugos reikalavimus. Tokia prieiga neturėtų savaime išplėsti naudotojui prieinamų duomenų ar leidžiamų veiksmų apimties.

6. Siūlymai Komitetams

Prašome Komitetų, svarstant Darbotvarkės projektą:

6.1. paprašyti projekto rengėjų pateikti 2 priedo 5 rodiklio 2030 ir 2040 m. siektinų reikšmių pagrindimą, paaiškinti, kokias įmones rodiklis apima ir kas laikoma DI naudojimu;

6.2. paprašyti nustatyti 2 priedo 15 rodiklio pradinę reikšmę ir apsvarstyti 1 dalyje siūlomą 2028 m. tikslą valdžios institucijoms, įstaigoms ir valstybės valdomoms įmonėms;

6.3. numatyti, kad Darbotvarkės įgyvendinimo ataskaitoje (182.1 papunktis) būtų kasmet vertinama pažanga ir tikslų aktualumas, o prireikus teikiami pasiūlymai keisti tikslus;

6.4. papildyti 88.2 papunktį 2 dalyje nurodytais žodžiais;

6.5. papildyti 146.3 papunktį 3 dalyje nurodytu tekstu;

6.6. papildyti 143.2 papunktį 5 dalyje nurodytais žodžiais;

6.7. rekomenduoti Vyriausybei Planuose numatyti paramą rinkoje prieinamų DI sprendimų naudojimui ir pritaikymui, apimančią 2 dalyje nurodytas išlaidas ir galimybę keisti tiekėją. Prieš skiriant viešąjį finansavimą naujiems sprendimams kurti turėtų būti įvertinti jų poreikis ir rinkoje esančios alternatyvos. Taip pat siūlome numatyti 4 dalyje aprašytą mokymų ir naudojimosi DI įrankiais programą, pradedant bandomuoju etapu ir įvertinant tolesnės plėtros galimybes; paskirti instituciją, atsakingą už lietuvių kalbos duomenų panaudojimą ir DI sistemų veikimo lietuvių kalba kokybės vertinimą; nustatyti rodiklius, pagal kuriuos būtų vertinama pasiekta nauda, įskaitant tolesnį DI naudojimą pasibaigus paramai ar mokymams ir sutaupytą darbo laiką; numatyti DI poveikio užimtumui ir įgūdžių poreikiui stebėseną ir, jei reikia, priemonių planą neigiamam poveikiui mažinti ir darbuotojų prisitaikymui padėti pagal 19.3 papunktį.

Asociacija „Investors' Forum" pasirengusi prisidėti prie verslo poreikių aptarimo ir pasiūlymų tikslinimo.

Pagarbiai

Vykdantysis direktorius
Asociacija „Investors' Forum" Vytautas Šilinskas